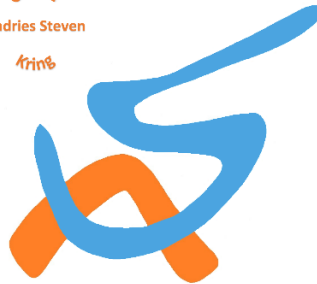

**Patrimoine
littéraire**

Cercle
Andries Steven
Kring

**Literair
erfgoed**

HET KALF – HET ZWIJNTJE

A.M.J. Ryckelynck

Cercle Andries Steven Kring

Adrien Michel Joseph Ryckelynck est né à Bollezele le 13 juin 1889. Il fut vicaire à Bollezele, Steenbecque, Bergues-Saint-Winoc et curé à Saint-Momelin, où il mourut en 1951. Il a écrit quatorze comédies, dont cinq ont été imprimées.

Adrien Michel Joseph Ryckelynck werd in Bollezele geboren op 13 juni 1889. Hij was kapeiaan in Bollezele, Steenbeke, Sint-Winoksbergen en pastoor te Oudmunster (Sint-Momelijjn), waar hij sterft in 1951. Hij schreef veertien blijspelen waarvan er een vijftal werden gedrukt.

Het Kalf	3
Het Zwijntje	14

Première impression : respectivement 1935 et 1937

Réédition numérique: 2023

Numérisation : Gilbert Allemeesch

Numéro 14 de la série "Patrimoine littéraire"

Eerste druk: respectievelijk 1935 en 1937

Digitale heruitgave: 2023

Digitalisering: Gilbert Allemeesch

Nummer 14 in de reeks 'Literair erfgoed'

Cercle Andries Steven Kring

HET KALF

Blijspel

in

één

bedrijf

A.M.J. RYCKELYNCK
Onderpastoor te Sint-Winoksbergen

HET KALF

Blijspel in één bedrijf

door

A.M.J. RYCKELYNCK

Onderpastoor te Sint-Winoksbergen

Spelers:

De Rechter bij de rechtbank van Kaasboereghem.

Zijn griffier.

Gendarmen.

Liederijk, boer in het kanton.

Arnoud, koopman.

EERSTE TOONEEL

Bureel met tafel en tapijt. Eenige stoels. Portrets van Rechters.

RECHTER EN GRIFFIER

RECHTER

't Slaat acht. 't Is tijd om de zitting te beginnen te Kaasboereghem. Och! een hoop zaken zoo hoog als de Kasselberg! Twintig processen van honden die zonder kolliere loopen; vijf voor dronkenchap; drie voor stamenees achter d'uur opengebleven; tien voor velos zonder plakken; zeven voor jagers op verboden grond. Kijk nu! Magerman's hond die losspringt en de Burgemeester in zijn kuiten bijt! Voeg daarbij wagens zonder licht 's avonds. Maar dat gaat gauw beteren. Deputés en senateurs beloven ons elektriciteit.

(Hij foefelt wat in de papieren.)

Wat is dit? Een kalf! Betaald? niet betaald? Een duister affairen! Hoe zijn toch de menschen uit om malkander te bedriegen! Rechtvaardig rijden is toch zoo gemakkelijk en zoo schoon!

GRIFFIER

Meester, gij spreekt lijk Salomon!

RECHTER

Bof niet, Pijnaert! Ik doe mijn plicht. 'k Weet sonders wat voor kluchtenaars wij vandaag zien en hooren! Ja, je moet hier slim zijn lijk Vos Reinaert om d'ruit te raken.

Gauw, laat d'eerste klagers in komen!

GRIFFIER

Ja, Mijnheer! Daar zitten er al sedert een uur.

RECHTER

't Verwondert me niet. Poincaré's wet vermindert zoo stief de rechtbanken. Haast krijgen wij geen tijd genoeg om t'eten.

GRIFFIER

Ze komen van de kapeelhoek, zeggen ze. Waar ligt dat?

RECHTER

Bij Water, 20 kilometer van hier.

GRIFFIER

'k Weet niet wat er zal gebeuren. Ze kijken op malkander lijk twee verwoede honden. Ze gaan elkander verscheuren.

RECHTER

Hoe zijn ze gekleed?

GRIFFIER

Lijk een koemarchand en lijk een boer. Ik vrees wat geruisch en gebuisch met die kerels.

RECHTER

Wat! Voor wien neemt gij den Rechter van Kaasboereghem! Ik heb al andere vogels gepluimd.

GRIFFIER

Koning Salomon was een allerwijste mensch. Mocht hij vele opvolgers hebben!

RECHTER

Gij komt assan uit met dien Salomon. Nu laat dien man gerust slapen en doe maar open.
(De griffier doet de deur open).

TWEEDE TOONEEL

(Wanneer de deur open gaat, smijt Liederijk Arnoud, die midden op de planken valt.)

LIEDERIIK

Hoe gauwer dat je op den rooversbank zit hoe beter! 't Is je plekke, gij 'n koeiekul en boe-restropper!

ARNOUD

Zwijg gij 'n domme boer! Doe je distels uit en wied je veld! Je boert dat het haar deur je mutse groeit!

RECHTER

Gendarmen, leidt Arnoud uit! (Gendarmen gehoorzamen).

LIEDERIIK

(verzoet, doet zijn klakke af en zegt),

Mijnheer de... de bestierder!

RECHTER

Zeg maar Mijnheer de Vrederechter. Nu, leg me rap uw zaak uit!

LIEDERIIK

(hoestende). Ja, Mijnheer, ik kom, ik loop! (Hij hoest nog eens). Welnu ! Mijnheer, (Hij vaagt zijn voorhoofd af) dat zwijn van een vent had mij zijn kalf verkocht en ik had dat kalf betaald!

RECHTER

Aan wien?

LIEDERIIJK

Aan Arnoud zeker, Mijnheer, al zegt hij van neen. Ja maar, zie! Gij kent dien leugenaar niet, dien schijnheiligen! Gij zoudt hem Onzen Heere geven zonder biechten.

RECHTER

Vriend, gij staat hier in het huis van vrede, door de Majesteit der wet, voor het treffelijk beeld van den President der Fransche Republiek.

Weg dan met onbeleefdheden en zottigheden! De Waarheid alleen en niets dan de Waarheid!

Liederijk, waar staan uw getuigen?

LIEDERIIJK

Getuigen, Mijnheer? Neemt de rechtbank mij dan voor een leugenaar? Of is het woord van een grooten boer van mijn kwaliteit niet tien getuigen waard?

RECHTER

Hier geen bloempjes zaaien! De wet is de wet. Uw getuigen!

LIEDERIIJK

Verschooning. Mijnheer! Mag ik toch mijn zaken uitleggen?

RECHTER

Rap! haar Majesteit de Wet heeft geen tijd te verliezen!

LIEDERIIJK

Zie, Mijnheer, ik rol lijk een auto van veertig paarden? Hoor! ik had dan een kalf gekocht voor 110 fr. O dat beestje was het wel waard! Men had het verstand uit zijn ogen geslagen, Mijnheer.

RECHTER

't Spreekwoord zegt: dom lijk een kalf. Maar gauw! vooruit!

LIEDERIIK

Pardon, mijnheer! Maar gij laat me niet spreken. Ik zei dan: "Arnoud, lever me dat kalf t'huis, en ik betaal j'op staanden voet!"

Hij kwam met het beestje. Ja, 't was zoo vrij! De boerin was d'rop zoo gezind dat zij het zoende.

RECHTER

(lachend). Wat! uw wijf kuste een daas kalf! Heeft ze krekels in heur hersens?

LIEDERIIK

Krekels, Mijnheer, Krekels! Ik zie dat gij niet van boer afkost zijt. Anders zoudt gij weten dat de krekels in 't gas springen.

RECHTER

Wat een kalant! Gauw! Rap! Vooruit!

LIEDERIIK

Ja, Mijnheer, ik spring op mijn paard, ik wil zeggen, op mijn kalf! Dien slimmerik van een koemarchand stak dan het kalf in het stal.

Ik telde hem zijn geld, schoone cinqfrannaars, Mijnheer, van het beste zilver. En weet nu wat die schoelje deed? Hij ging bij de bazin van "Het Tonnetje" en schreeuwde daar voor alle menschen dat ik weigerde zijn kalf te betalen!

Och! 't is wreed! 't is 'n harde neut om te kraken.

Nog niet al! Die deugniet riep het uit op straat voor al wien het hooren wilde. En zeggen dat er altijd menschen zijn die gereed staan om zulke leugens intezwelgen. Ja, Mijnheer, die kanalje ging nog in de school bij dien Franschen Filosoof, Vuile Tarre, ik meen die zei: "Lieg maar zoveel als zeven peerden trekken: er blijft altijd een wagen over!"

RECHTER

Gij hebt dan geen getuigen?

LIEDERIIJK

Ik doe, Mijnheer: zie mijn decoratie van den Mérite Agricole of van de Boerediensten.

RECHTER

Ja, maar ik vraag getuigen in vleesch en bloed.

LIEDERIIJK

Getuigen, Mijnheer, om een dom kalf! Zal ik den koster, den notaris of den Pastoor halen, ieder keer dat ik wat koop of verkoop. Nu gij moogt me gelooven. Ik ben een man van eer, een der treffelijkste boeren van de streek en bovendien gedecoreerd door Poincaré.

RECHTER

Griffier, leid hier Arnoud in.

DERDE TOONEEL

RECHTER

Arnoud, zeg nu de Waarheid, heel de Waarheid. Vergeet niet dat gij staat voor de Majesteit der Wet. Op U zijn haar ogen gevestigd.

ARNOUD

Mijnheer, ik zag nooit het koleur van zijn geld.

LIEDERIIK

Ah, gij 'n helschen leugenaar!

RECHTER

Zwijg, Liederijk, of ik laat u wegleiden door de gendarmen.

(Tegen Arnoud). Hebt gij getuigen?

ARNOUD

Maar mijn woord, Mijnheer, is twee getuigen waard. Ik heb nog nooit iemand bedrogen. Ik sta bij boeren en menschen gekend als een eerlijke man.

RECHTER

Dat is al schoon en wel, maar Liederijk zegt dat ook. Bovendien is hij gedecoreerd.

ARNOUD

Ja, met den Porretstaal.

RECHTER

Ik verbied u te spotten met de decoraties. De Republiek geeft maar het kruis en andere eere teekens aan de menschen die ze verdienen. Om het kort te maken, Liederijk en Arnoud, gij mist beide getuigen.

Wie van u gelijk heeft kan ik niet onderscheiden. Gij zult dan elk den helft van het proces betalen. Legt daar elk 50 francs en gij moogt gerust vertrekken.

(Arnoud haalt zijn beurs uit en legt daar 10 cingfrannaars. Liederijk trekt zijn neusdoek uit, maakt den knoop los en na wat trunten legt ook hij zijn geld op de tafel.)

RECHTER

(Bekijkt dit geld en laat het op het bart klinken).

Wat! dit stuk is valsch en dit ook!

Zijt gij misschien een valsch munter?

LIEDERIIK

Wel, neen'k, Mijnheer.

RECHTER

Hoe komt het dat gij zoveel valsch geld bezit?

ARNOUD

Mijnheer, dien boer met zijn schijnheilig aanzicht bedriegt alleman, zelfs het Goevernement.

RECHTER

In alle geval, hij zal den Vrederechter van Kaasboereghem niet bedriegen. Daarom zal hij nog meer pap moeten eten.

LIEDERIIK

Mijnheer, 't is de Boerin die me dat geld in de handen stak.

ARNOUD

Ja, zijn vrouw heeft een goeden rek en een zoeten mond. Ze kuste mijn kalf.

RECHTER

Hoor hier, Liederijk. Gij trachtte de Majesteit van de Wet t'onteeren en den Vrederechter van Kaasboereghem te bedriegen, den hoogen vertegenwoordiger van het Goevernement, en den mond van de Fransche Republiek. Daarom zult gij al d'onkosten betalen en U bovendien nog gelukkig achten, dat gij zoo goedkoop uit het net geraakt.

GRIFFIER

'k Had gelijk U een waarachtig Salomon te noemen, Meester.

HET ZWIJNTJE

Blijspel

in

Drie

Tooneelen

A.M.J. RYCKELYNCK
Kapelaan te Bergen

HET ZWIJNTJE

Blijspel

door den

E.H. A. RYCKELYNCK

SPELERS

PENNYNCKENAER, boer.
GAESBECK, zijn knecht.
HAESBAERD, zijn knecht.
BOTERDROOG, baas van de herberg "In het Leeuwerkerveld".
WOUTERS, raadsheer
VELDWACHTER.
BRIGADIER.
HAZEWIND, gendarme.

* * *

Het EERSTE BEDRIJF in Pennynckenaer's hofsteè.

Het TWEEDE BEDRIJF in Boterdroog's herberg.

EERSTE BEDRIJF

EERSTE TOONEEL.

's Avonds om tien uren, in Pennynckenaer's keuken spelen Gaesbeck en Haesbaerd lustig met de kaarten. Een roeten keerse, op een bottel gesteld, verlicht de plaats

GAESBECK - *Deelt de kaarten uit en geeft iedereen zestien bladen. De twee mannen spelen "het gevecht". Gaesbeck draait de laatste kaart en zegt al gapen en geeuwen van vermoeidheid: Schoppenaas, troef! Dan gaat hij voort:*
Gauw tè! Wakker! Speel maar! Och! Zestien kaarten in zijn hand houden, dat is een kunst! 't Maakt wel een halven kilometer. Om dat spel, heb je wel twintig vingers noodig. Gaan jen oogevensters nog niet toe?

HAESBAERD - Neen ze! Ik sliep wat lang deze nuchten. Ik ben nog versch man.

GAESBECK - Ik, 'k was laat in gisteravond en vroeg uit dezen morgen.

HAESBAERD - Speel tè, nachtuil!

GAESBECK - *(Zijn monter bekijkend).* – 't Is tien! Die zeug gebruikt den tijd om haar jongen te werpen. Ze begon al van den noen pakken maken. Gauw! speel tè, lullebroeker!

(Ze spelen dat het ruischt en geven wat vuisten op de tafel).

HAESBAERD - Harten zeven!

GAESBECK - Harten negen!

HAESBAERD - Schoppen heer!

GAESBECK - Schoppen aas!

HAESBAERD - Steenen heer.

GAESBECK - Steenen aas.

HAESBAERD - Waar duivel haal je die azen!

GAESBECK - Klaveren aas!

HAESBAERD - Nog een! 't is al nu zeker? het laatst? Gelukkig dat ik ten minste harten aas heb.

GAESBECK - Je klaagt dat je geen aas bezit, en je draagt hun naam in je baard! Maar 't schijnt me...

HAESBAERD - Ja, 't schijnt je, maar jen oogevensters gaan half toe. Je schikt je kaarten zonder op te letten. Ik heb het laatste aas!

GAESBECK - Nu, speel maar. Och! ik gaap van moeheid!

HAESBAERD - Ach! die nachtuilen! Ware ik hier meester, ik zou je alle dagen vroeg in je bed schoppen!

GAESBECK - Je spreekt, gij, maar van schoppen. Gij, je hebt z' allen.

HAESBAERD - Ik zou je, zeg ik, in je bed schoppen. Gij, j'en ziet, noch hoort.

GAESBECK - Peis je tè, dat ik een zwijn ben?

HAESBAERD - Geenszins, maar een nachtuil.

GAESBECK - Laat me gaan kijken, hoeveel jongen dat er zijn. Ik zal rechtuit hun tanden breken.

HAESBAERD - Ja, doe maar!

GAESBECK *(lachende)* – Hij verdient wel zijn naam, dien Haesbaerd!

HAESBAERD - En gij, nog veel beter dien van Gaesbeck. Wanneer je slaapt, blaas je lijk een genter, lijk een gaasbek die opendraait.

GAESBECK - Gij, je pratelt lijk een wasschège! Als je kort zijt van borst en met een henneborst staat, kan je dertegen niet. Alleman kan niet boffen dat hij een hazeborst opdoet. Gij, je kan lopen, je bezit goede pijpen.

(Ze gaan naar het zwijnestal met een olie-lantaarn).

TWEEDE TOONEEL.

Pennynckenaer alleen.

(Op 't laatst komt Haesbaerd achter de schermen).

PENNYNCKENAER *(van zijn bed komend? gaat in onderbroek en barrevoets. Hij zoekt zijn knechten).* – Wat een gerucht! Die gasten beletten mij te slapen. Is dat wel een uur om te strijden en te kijven! Die kerels zouden te bed moeten gaan!... Niemand meer!

(Hij kijkt in de hoeken). Waar zitten ze?

Over een minuut was 't hier een getier van alle duivels! Slapen zij? Hoe laten zij de keerse branden? We vierzen toch den maand niet der geloovige zielen!

(Hij pakt de keerse en kijkt tusschen de schermen, roepende):

Gaesbeck, waar loop je?... Niemand antwoordt. Die nachtuit zit op zijn nest, waarschijnlijk! Waarom laat hij de keerse branden? Meent hij dat ik het licht heb voor niet? Ach! gij den uilekop! gij kalfshoofd! Je gaat dat betalen. Het spreekwoord zegt: "Snijden in andermans vleesch kost niet." (Hij roept lijk een nekker). Maar ik hoor zwijns die schreeuwen. Vechten zij? Wat een getier! erger dan mijn twee mannen die zouden vechten. Zitten ze misschien in de zwijnestal? De zeug moet jongen: sedert middag maakt ze nest.

(Hij roept nog eens): Gaesbeck, waar schuil je pekbreek?

HAESBAERD *(antwoordend).* – Wat hapert er? Komen daar moordenaars of dieven? We kunnen niet uitscheiden. Het dertiende zwijnejong is gekomen.

PENNYNCKENAER *(in zijn eigen).* – Het dertiende zwijnejong! Mijn zeug heeft maar twaalf tetten. Wat dermee doen? *(aan Haesbaerd).* Kom binnen! ga slapen! Je verliest daar je tijd. We kunnen dat laatste jong niet opbrengen.

(in zijn eigen). Wat! al mijn keersen op branden en misschien de heele kudde hinderen! Waar vindt de moere de melk? Ze gaan de schamele beest droog trekken. En hoe zullen al die jongen vechten achter de broks? Wie te veel wil, krijgt geen mijte! Zeggen ze niet: "Veel geschreeuw voor weinig wol."?

DERDE TOONEEL.

Pennynckenaer, Haesbaerd en Gaesbeck.

(De laatsten komen met den lanteren in, Gaesbeck blaast lijk 'n genter).

GAESBECK - Boer, waarom zij j' opgestaan? Peis je dat wij de zaken niet goed kunnen doen? God weet hoevele kudden wij zagen in uwe stallen! We bleven altijd wel bezorgd! Word je misschien kwaad van achterdenken?

PENNYNCKENAER – Wel neen 'k! Heb je niet, voor eenige weken, te Bergen, den eerepenning van goeden dienst ontvangen! Ik weet maar te boffen op uw gedrag! Van sedert vijf-en-twintig jaar bestel je mijn beesten. Je zijt de voorzienigheid van mijn hof. Je laat geen strooi uit de plekke. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat zij j' altijd te been. Indien je de ziel zoo wel bezorgt, zij je den hemel zeker!

GAESBECK *(het hoofd buigende).* – Genoeg, meester, je maakt me beschaamd.

HAESBAERD *(afgunstig).* – En ik, boer, verdien ik niets?

PENNYNCKENAER – Je slaapt te gaarne! Dezen morgen nog, hoe moeilijk kregen ik en mijn vrouw je leeg lichaam uit je nest?

HAESBAERD - Dat eeuwig nest!

PENNYNCKENAER – Ik meen zelfs jen af te danken, na dezen maand.

HAESBAERD *(doet oogen open lijk scheurepoorten).* - Boer, je gaat dat zeker niet doen! Indien Gaesbeck je zwijns bezorgt, ik bekukkel mijn gezondheid, niet om mij, maar om je bevallige beestjes te dienen. Was ik hier niet voor twee uren, Gaesbeck ging slapen. Ik hield hem wakker, en ik kon dat doen, omdat ik versch man was.

Daarom blijf ik alle dagen wat slapen. Ik heb weinig studiën gedaan. Mijn ouders geeteboerden. Ik moest keunteten trekken. Zonden ze mij ter school, ik miek busschen, slierde op de pitten, liep met den hoepel of speelde met de knickers. Ik visschte ook puits en tinken; ik beklom de boomen en haalde de spreeuwennesten uit. Soms reed ik op de kar te veld. Ik liep eens op het oxaal en bespeelde den orgel dat het ruischte door de kerk. Maar dien keer kreeg ik een helsche toefeling van den pastor. Mijn ooren jeuken nu nog dervan. Het leutigste van al gebeurde eens in de school. De koster, om mij te straffen, zond m' in de keuken. De vrouw ging in het hof. Ik nam de gewichten af van d' horloge, en stak ze in de soepepot, in plaats van het vleesch, dat ik in de schapra zette. 's Noens brak Melanie den pollepel en kon, zei ze, het vleesch

niet uitkrijgen. Ze verweet den man al wat lelijk en schoon was, omdat hij domme jongens stak in de keuken. Wel, dien keer, lood het noen te Poperinge met al de klokken!

Ik zou nog andere poetsen vertellen, maar de keersen kosten duur. Ik wilde betoogen dat ik niet geleerd ben tot mijn teên en dat mijn vuilesophie niet ver strekt!

PENNYNCKENAER – Hoe scheren wij dien Haesbaerd? Hem afklappen? Hij weet altijd wat antwoorden!

HAESBAERD - Moeder zaliger zei dikwijls: “Jongen, je zijt van den spanader gesneden!” Hoor, meester, had ik je dienst niet aanvaard, ik ging bij mijnheer Grijpvogel, voorzitter van de rechtbank te Duinkerke!

PENNYNCKENAER – Je zijt niet hooveerdig voor een stuiver! En zeggen dat je zoovele studiën deed. Zij je misschien van Pitgam?

HAESBAERD - Waarom vraag je dat?

PENNYNCKENAER – Waarom? ... Zeggen ze niet:

het botte Crochte;

't heilig Eringhem;

Bollezeele: al de glorie, of al de schulden;

Volkerinckhove: al het geld;

Millam: al het goed;

Merckegem: al de dieven;

Socx: al de broks

Ekelsbeke: luizestreek;

Kraaiwijk en Bissezeele: 't overschot van de wereld;

en ... 't hoogmoedig Pitgam

HAESBAERD - Van welke gemeente zij je gij, meester?

PENNYNCKENAER – Zal j' het niemand zeggen?

HAESBAERD - Neen 'k!

PENNYNCKENAER – Ik ook niet!

HAESBAERD - Wacht! bij mijn baard, ik zal het weten voordat de zon opstaat. Je zou wel peizen dat ik van Crochte ben! Weet dat ik het licht zag in 't Pandgat, te Bollezeele.

PENNYNCKENAER – Genoeg! al je klaps vullen geen zakken! Loop en slaap met Gods zegen. Ik doe hetzelfde.

(Hij blaast de keerse uit en gaat te bed).

HAESBAERD - Goen nacht, boer. Tot morgen of nog vroeger met Gods gratie!

PENNYNCKENAER – Ja, tot morgen, en tracht gauw uit je nest te vliegen!

HAESBAERD - Nog altijd! Ik hoor gedurig hetzelfde liedje. Mijn ooren luttelen dervan!

PENNYNCKENAER – En de mijne van het te moeten zingen!

(Pennynckenaer gaat zijn slaapkamer binnen. Haesbaerd gaat weg en keert terug. Zijn neus bloedt. Hij houdt zijn neusdoek).

VIERDE TOONEEL.

(Haesbaerd treedt alleen op en spreekt er lijzig).

HAESBAERD - Och! die vuile zeug! O die katijvige jongen! Ze doen mijn neus zoo sterk bloeden, dat ik vrees uit te bloeden. Och! ik loop met mijn neus tegen de zwijnstal deur. Gaesbeck, dien taarteklaai, had z'open gelaten! Och! dien vent is dommer dan Taps hond! En zeggen dat boer Pennynckenaer maar en ziet door d'oogen van dien uilevanger! Ja maar, dat liedje zal eindigen! Wat doen? Ja, wat uitvinden? Gauw, Haezebaardje, raap je vuilesophie tegaar, en zoek hier een uitweg! Zeg, mannetje, recht rijden, wil je! Geen kromme wegels inslaan! Ik bezit een conscientie, zoo wit als een leliebloem, of nog witter misschien! Wat uitrichten? *(Hij klopt op zijn hoofd)*. Och! mijn hersens staan ijdel als de blauwe lucht! en mijn neus bloedt altijd! Zou 'k den boer wakker maken? Ja, maar hij zal een leven houden van al de nekkers en schreeuwen lijk een verbronnen zwijn... Kijk! Ik ga tot het Leeuwerkertje, om een goede pinte in te lappen. Goê bier maakt goê bloed, zeggen de profeten. Ik heb dat overnoodig. De galle en slijmen stroppen mijn kele toe! Niet te verwonderen met al dat verdriet, dat mul en dat geschreeuw!
(Hij gaat weg al bloeden).
Maar wat zullen ze wel zeggen, de baas en de bazin?
Nu, ze zeggen wat ze willen! Ik lach dat vierkant uit, als ik maar dat bloed kan stremmen.

VIJFDE TOONEEL.

(Groot getier achter de schermen, lijk zwijnege schreeuw. Pennynckenaer komt op met een keerse).

PENNYNCKENAER – Wat een garenmarkt is dat hier! Het maakt me hier al wakker, menschen en beesten. Wat hapert er toch? Hoor eens dat gerucht, 't is erger dan een bende soldaten die trancheien oploopt. Zou altemets Haesbaerd daar niet inzitten? Hij wilde weten van welke parochie ik was. Zal ik nog zelf gaan kijken? Gaesbeck? Neen, ik kan niet rekenen op die slaaprat! Hij stoeg vroeg op en ging laat in. En Haesbaerd? Ja maar, hij heeft zoveel gehoord, dat hij nu wel gerust is op mijne zwijne bende. *(Pennynckenaer kleedt zich)*. Ik moet me wel dekken: 't was te weg te vriezen, gister avond. Het schijnt me dat het sneeuwt. *(Hij neemt een cachenez)*. Waar zetten zij de olielantaarn? *(Hij zoekt)*. Wel, ze staat daar in den hoek. De sulfers. *(Hij tast op den boord)*. Ik heb meer geluk als geld. Ik leg rechtuit mijn vingers d'rop. *(Hij ontsteekt zijn lantaarn)*. O die vuile zwijnejongen! Ze tieren en schreeuwen dat het schondert in de lucht! Ik ben dermee wel, met dertien jongen! Ze gaan al kerveeren van den honger. *(Hij gaat weg)*. *(Eenige minuten daarna keert hij terug zeer vergramd)*. Ach die deugniete van een vent! Ik telde maar twaalf jongen meer bij de moêre, Haesbaerd, waar loopt hij? Zijn nest is ijdel lijk een overjaarsch eksternest. Waar bergt zich die vos? O de slimme dief! Hij sloeg het zwijntje dood – Ik zag bloed op de sneeuw - en hij droeg het naar de herberg, om te gulpen zeker, die dronkenlap! Ik volgde zijn stappen, ja zijn eigen stappen! Ik verkende wel zijn botte, platte pooten! Hij droeg mijn oude leerzen. O die nachtuil! Neen, meer of dat! dien stekker, dien roofvogel. Hij zocht om mijnheer Grijpvogel te dienen. Ja, 'k weet nu waarom! O die katijvige beenhouwer! *(Hij gaapt en geeuwt)*. Ach! die vaak doet me gestadig gapen en geeuwen. God toch! loopen dus dieven op de wereld! Onze parochie slacht een kleen Parijs. Wat doen? Gauw, boertje, vergaâr je verstand! Laat dien haas niet vrij en vranc lopen! Neen! leid hem naar dien Grijpvogel te Duinkerke dat hij daar hem diene in het kot. Ja, maar ik blijf hier pratelen. Vele woorden, veel wind! Ik laat, den dief, den beul, den moordenaar loopen. O dat arme zwijntje! dat schamele beestje! Hoor! 't is gemakkelijk om den haas in zijn leger te vatten. Ik heb maar de voetstappen te volgen en te letten op het bloed. Gauw tè, boertje! smout je beenen! *(Hij kijkt of er olie genoeg is in de laantaarn)*. Zeer wel! het gaat. Ik loop!

TWEEDE BEDRIJF

EERSTE TOONEEL.

(Het tooneel vertoont de zaal van een herberg, met toog, tafels en stoels.)

Haesbaerd en Boterdroog

HAESBAERD *(met een pinte bier op tafel)*. – Ja, baas, d’horlogie gaat twaalf slaan; maar gaat ze niet te voren?

BOTERDROOG- Een uur!

HAESBAERD - Hoe dat, een uur?

BOTERDROOG- Om overeen te komen met de Fransche wet, Poincaré’s wet, op de nieuwe uur.

HAESBAERD - Moet je gij die wet volgen? Ze butst tegen je baat.

BOTERDROOG- Ja ‘k Anderszins krijg ik een boete. Dat ware nog erder.

HAESBAERD - Bah! Komen hier altemets gendarmen?

BOTERDROOG- ’t Is eerder raar. We wonen langs een kleene straat, op een verloren hoek. Ze beloven ons gedurig een steenstraat te leggen, maar je weet, het spreekwoord zegt: “Veel beloven en weinig geven laat de fraaie mensen in vrede leven.”

De keien kosten dier, ter oorzake van het vervoer: we hebben hier maar twee boertjes en geen raadsheeren. We mogen wachten. Vele menschen kennen zelfs onze kapellestraat niet. Bij gelukken dat gij daar komt, anders bleef mijn biervat altijd even vul.

HAESBAERD - En gij, drink je gij niet?

BOTERDROOG- Ik doe, maar *(gerucht aan de deur)*.

TWEEDE TOONEEL.

De vorigen, Pennynckenaer, brigadier, gendarme veldwachter en Wouters

BOTERDROOG (*kijkt rond*). – Je blijft, gij den pekbroek, hier, zitten en de gendarmen zijn daar!

HAESBAERD - Wat gendarmen! Ik meende dat ze hier raar liepen, lijk de verwoede honden!
(*Hij loopt en duikt zich achter den toog*).

BOTERDROOG- Wie is er daar?

STEM VAN BUITEN – Doe maar open!

BOTERDROOG- Wie is er daar? Brave menschen?

STEM - De Wet!

HAESBAERD - De Wet!

BOTERDROOG (*aan Haesbaerd*). – Zwijg! je ga je laten vangen en mij ook!

HAESBAERD - Bah! die wittebroeks, hoe wandelt dat nu nog op deze uur?

BOTERDROOG- Zwijg, om de liefde Gods!
(*De deur gaat open. Ze komen binnen*).

BRIGADIER - Waarom heb je licht in jen herberg op deze uur?

BOTERDROOG- Waarom, brigadier? Omdat mijn lamp nog brandt.

BRIGADIER - Kereltje, houd den zot met degene die van je soep eten. Bij 't proces, zal ik bij voegen, dat gij den zot en den aap scheert.

GENDARME - Moet ik dat rechtuit opschrijven, brigadier, om niet te vergeten?

BRIGADIER - Ja, schrijf maar op! (*tegen Boterdroog*). Op deze uur nog te beenen zijn! Daar zit entwat daaronder. Zij j' alleen?
(*Hij kijkt en daar, en stapt op den vloer*).

BOTERDROOG (*voor den toog*) – Waarom vraag je dat, Brigadier?

BRIGADIER - Waarom? om een dobbel proces te maken

BOTERDROOG- De staats zak is nooit vul! een dubbel proces! aan een schamelen herbergier! Wist gij, brigadier, hoe flauw dat mijn stieltje gaat, je zou voorzeker me gerust laten! Ik verkoop zoo weinig, en heb zoveel te betalen!

BRIGADIER *(aan Hazewind)*. – Schrijf al die groote leugens op! Wat! De herbergen op de plaats loopen dik en gaan toch allen wel. En gij, je zijt hier alleen, op een wijden hoek, in een groot veld, en je zou niet verkopen?

BOTERDROOG- Ja, maar, Brigadier, een macht van menschen loopen over en weer op de plaats. Maar hier, wie komt er hier?

WOUTERS - Dieven!

BOTERDROOG- God toch! Wat zeg je, dieven?

WOUTERS - Ja, dieven, hier in jen herberg!

BOTERDROOG- Op straat, meen je!

WOUTERS - Ik kom hier met de wet om huiszoek te doen. En daar is de man die bestolen was, dezen avond nog! *(Hij toont Pennynckenaer)*.

BOTERDROOG- Jezus God toch! huiszoek doen! Ik heb dat nog nooit van mijn leven tegen gekomen!

BRIGADIER *(hoort entwat roeren achter den toog. Hij kijkt)*.
Hazewind, let op de deuren. Alle toe!
(Hij grijpt Haesbaerd bij zijn kleed en haalt hem uit).

BOTERDROOG- Hij is toch geen dief!

BRIGADIER - Waar is 't zwijntje?

HAESBAERD - Wat zwijntje?

PENNYNCKENAER – Het dertiende!

HAESBAERD - Dezen nacht gekomen?

PENNYNCKENAER – Ja!

HAESBAERD - In zijn stal!

PENNYNCKENAER – Je liegt!

HAESBAERD - 'k En doe.

BRIGADIER - Zeg, baas, een gebiechte misdaad is half vergeven.

HAESBAERD - Brave Heer, had ik onzen Lieven Heer op mijn schouders, 'k kon het niet zeggen.

BRIGADIER - Nog een! Men zou hem Onzen Heer geven zonder biecht! Hoe heet je?

HAESBAERD - Haesbaerd.

BRIGADIER - Zonder lachen?

HAESBAERD - Ja.

BRIGADIER - Je voornaam?

HAESBAERD - Tistje.

BRIGADIER - En d' andere?

HAESBAERD - Ik heb geen ander. De pastoor, die me doopte, gaf Peter en Meter de tijd niet om andere namen bij te voegen.

BRIGADIER - Waar zij je geboren?

HAESBAERD - In het huis van mijn moeder.

BRIGADIER - En van je vader!

HAESBAERD - Zeker!

BRIGADIER (*aan Hazewind*) – Schrijf op, dat hij gedurig ons uitschimpt.

HAESBAERD - Wat beschimping zit er d'rin? Ik zou dat gaarne weten!

BRIGADIER - En waar staat dat huis?

HAESBAERD - Brigadier, 't en is geen huis. Moeder zalig zei dat het maar een kot was, een huis zonder achterdeur!

BRIGADIER - Met zullen uitleg rekken wij den tijd tot morgen! Waar ligt dat kot?

HAESBAERD - Het kot? Te Duinkerke, zeker!

BRIGADIER - Je geboorte kot!

HAESBAERD - Ah ja! Mijn kot! In het Pandgat, bij den scheidijk.

BRIGADIER - En waar ligt dat Pandgat?

HAESBAERD - Hoe! Weet je dat niet? Je gaat er nochtans dikwijls! 't is op Bollezeele

BRIGADIER - Hoe oud zij je?

HAESBAERD - Ik heb het vergeten.

BRIGADIER - Was je soldaat?

HAESBAERD - Ja 'k, in de hoezaren.

BRIGADIER - In welk jaar was dat? De hoezaren bestaan niet meer sedert lang!

HAESBAERD (*geeuwende*). – Ik mis. Mijn memorie krijgt vaak. Kijk wel, Brigadier, welke uur! Je zou, gij ook, een proces verdienen om zoo laat op te blijven in een herberg. De wet is de wet: voor alleman gelijk!

BRIGADIER - Pratel maar zoo voort en ik zal u de ketjes inleggen en morgen het onderzoek voleindigen.

HAESBAERD - Ik kan het niet helpen dat mijn memorie zoo kort is. Had ik een goê memorie, was'k misschien gendarme.

PENNYNCKENAER – Wat! je zei, den anderen dag, dat je Mijnheer Grijpvolgel ging dienen, te Duinkerke!

HAESBAERD - Ik zeg al veel dat de paster niet preekt.

BRIGADIER - Gij zelf, j' erkent dat je liegt!

HAESBAERD - Altemets, maar vandaag niet!

BRIGADIER - Je wil zeggen: dezen nacht, niet?

HAESBAERD - Bij dag en bij nacht!

BRIGADIER - Kan niet verstaan? Gauw! van welk jaar zij je?

HAESBAERD - Ik weet het niet.

BOTERDROOG- Brigadier, ik geloof dat hij van 't jaar 1891 is, van den maartemaand.

HAESBAERD - Ja, 't is effen voor den maand! Voor 't jaar durf ik mijn hoofd niet leggen!

BRIGADIER - Waar woon je? Wat doe je?

HAESBAERD - Ik woon bij boer Pennynckenaer. Voor wat ik doe, ben ik maar goed om te slapen, volgens hij me zeide voor eenige uren!

PENNYNCKENAER – Brigadier, hij liegt. Ik gaf hem uit voor een nachtuil. De slaaprat heet Gaesbeck, zijn maat.

BRIGADIER - Die naam van nachtuil verdient hij wel. Tisje Haesbaerd, ik geef j'een proces omdat ge te laat op staminee zijt, achter den elven op de weekdagen.

HAESBAERD - Brigadier, ik ben niet op staminee, maar d'**rin**.

BRIGADIER - En gij, Boterdroog, ik geef j'een proces omdat je d'herberg zoo laat open houdt.

HAESBAERD - Brigadier, ik woon hier! Ik ga om te werken naar Pennynckenaer. Dezen nacht bleef ik daar slapen, ter oorzake van een zeug, die moest jongen.

BRIGADIER - Mijnheer Wouters, is dat waar?

WOUTERS - Zeker, brigadier! die mensch komt hier gewoonlijk om te slapen.

BRIGADIER - Waarom zei je dat niet eerder? en gij Haesbaerd, waarom sloop je achter den toog?

HAESBAERD - Waarom? Hier voor de deur gaan en keeren vele dieven. Ik meende dat het zulk volkje was!

BRIGADIER - Ik riep nochtans luid genoeg. De Wet!

HAESBAERD - Ja maar, de dieven bedriegen de menschen! Ik betrouwde die wet niet. Ik hoor dikwijls spreken van slechte wetten.

BRIGADIER - En gij, baas, waarom wacht je zoo lang om de deur open te doen?

BOTERDROOG- De bout was daarop, ik wist niet wie daar kwam. Wij beleven, Brigadier, zulke slechte tijden. Gij, je weet het wel! Overouds bezat het hele kanton maar een gendarmerie, nu twee, met elk vijf gendarmen. Eertijds wrochte de veldwachter bij den boer. Nu loop hij met zijn beens in brokken achter het dievegespuis.

VELDWACHTER – Brigadier, dat is waar! Ik loop nu dag en nacht achter deugnieten. Ik zal moeten help vragen.

PENNYNCKENAER – Maar de staat, die arm duivel, heeft geen geld meer!

VELDWACHTER – Houd je dermee niet bezig! Gij, je moet me niet betalen, en bij duizend gelukken! En zeggen dat ik mijn benen in brokken loop voor al die mannen!

BRIGADIER - Zwijg! Ik heb meer ruzie en rooi met U dan met Haesbaerd en Boterdroog!

HAESBAERD - Brigadier, gij, j' hebt groten gelijk! Voor mij ik heb nooit geen kwaad gedaan.

PENNYNCKENAER – En mijn zwijntje?

HAESBAERD - Je zwijntje?

PENNYNCKENAER – Ja, 't is vermoord en gestolen.

BRIGADIER - Haesbaerd, wij bezitten daarvan de preuve. Wij verkennen je voetstappen, met rood bloed op den witten sneeuw. Gij, duivelsche deugniet, je sloeg het zwijn dood!

HAESBAERD - Wat! Ik zou 'n zwijn doodslaan, ik die zulke beestjes zoo gaarne zie! Dat bloed, brigadier, het komt van mijne neus... (*algemeen lach*)

BRIGADIER - Je hebt wel veel bloed, om alzo te bloeden lijk een zwijn!

HAESBAERD - Zie mijn neusdoek, brigadier! Bekijk mijn neus!
(*Allen kijken*).

BRIGADIER - Het bloed dat op de sneeuw ligt, komt niet van je neus.

HAESBAERD - Van waar tè?

BRIGADIER - Van het zwijn!

HAESBAERD - Wat voor zwijn?

BRIGADIER - Van een looper zeker? een overjaarsch zwijn, een zeug ging je niet kunnen dragen.

PENNYNCKENAER – Verschooning. Brigadier! t' was een zwijnejongetje van eenige uren!

BRIGADIER - Kan niet verstaan.

HAESBAERD - Om je t' overtuigen dat ik zeker mijn bloed verloos, heb je maar mijn neusgaten te bekijken. Er zit nog verklonterd bloed in.

BRIGADIER - Zet je daar op dien stoel. Hazewind, houd zijn hoofd op. – Ja, waarlijk, daar zit er bloed in. En hoe heb je dat verloren?

HAESBAERD - Hoe! door dien gierigaard van 'n Pennynckenaer. Die man eet zijn knechten op. Hij zegt gedurig: spaar de keersen. Gister avond joeg hij me buiten, zonder licht. Ik liep tegen de deur van het zwijnestal en begon te bloeden lijk een zwijn.

PENNYNCKENAER – 't kan wel zijn. Maar, zeg, waar schuilt mijn zwijntje? Hoe komt het dat de zwijnen zoo deerlijk schreeuwden, gister avond, nadat je voort ging?

HAESBAERD - Ik, noch gij, noch niemand kan de zwijnen beletten te tieren. Wat je zwijntje aangaat, kan ik wel verzekeren dat ik het niet bezit. Boterdroog kan getuigen, hoe dat ik hier geen beestje meebracht. Je moogt overal zoeken. Bekijk mijn beuzen. *(Hij wendt zijn beuzen)* keert weer op mijn stappen.

PENNYNCKENAER - Waarom zoeken we niet in de stallen hier bachten de herberg. Boterdroog stak misschien mijn zwijntje bij de geete!

HAESBAERD - Loop en kijk. Als je nadert zal het zwijntje misschien je verkennen en roepen van blijdschap. De beesten kennen zoo wel hun meesters, maar deze niet altijd hun dieren.

PENNYNCKENAER – Je gaat te ver! Je moogt je gelukkig achten dat de wet hier staat: anders kreeg j' een pandoering, die je nooit vergeet.

BRIGADIER - Pennynckenaer, heb je wel, gij, je kudde geteld?

PENNYNCKENAER – Juist lijk goud!

HAESBAERD - Had j' een keerse mee?

PENNYNCKENAER *(Springt op Haesbaerd, slaande en schoppende. De Brigadier loop dertussen.)*.

HAESBAERD - Let op! gij boer, je gaat zelf nog in het vuil vallen. Je schopt alzo de zwijnen, maar geen menschen. Ja, 't spel begon met schoppen in de kaart: 't eindigt met schoppen in de konte. Zie, Pennynckenaer, ik vind haast af, van welke prochie je stamt: je zijt, gij, in 't botte Crochte geboren.

PENNYNCKENAER *(Bezit nog eens te schoppen)*.

HAESBAERD - Je komt nog zoo bot als een kribbebijter.

BRIGADIER - Zoetjes, Pennynckenaer je gaat zelf je begriemen. En nu, menschen, gauw! Altegare slapen! Wij verliezen hier onzen tijd.

PENNYNCKENAER – Als' je belijft, peis op me zwijntje.

WOUTERS - Zoek het zelf. We draaien hier op onze hielen van sedert een uur. Had ik het geweten, ik ging den meier laten komen. Maar hij zit haast nooit thuis. Ze zeggen dat hij een reizende duiver is, 'n trekvogel. Hij zoekt eertitels, maar geen lasten.

HAESBAERD - Hierin slacht hij Pennynckenaer. Deze man zoekt de penningen, maar vlucht het werk en wil niet horen van ruzie of rooi.

WOUTERS - Ik ga 't gat uit! Loop naar de duivels met je zwijnejong! (*Pennynckenaer loopt d'rachter*). Niet te doen!

BOTERDROOG- Mag ik gaan slapen? We draaien hier al op niet!

PENNYNCKENAER – Als't je belijft, Brigadier, leg dien Haesbaerd vast in de kitjes. Morgen nuchten, zullen we betere conditiën vinden, om de zaken te doorgronden. Misschien zal Mijnheer de Meier zijn goên wil...

HAESBAERD - Hola, kerel, zoo niet te werk gaan! Gij, je hebt dat recht niet alzo te spreken! En je maakt nu wel veel complimenten met dat zwijnejong! Van den nacht, je zei dat het dertiende te veel kwam, dat de moère geen zog ging vinden, dat ze malkander dood gingen vechten.

BRIGADIER - Hoe dat?

HAESBAERD - Omdat er dertien jongen waren, zeide hij, en maar twaalf tetten. (*Allen lachen*). – Ja, Brigadier, dien vent, bekijk hem maar, 't is een valschaard, een bedrieger, een gierige knop. Hij zou het vel van een luis niet geven! Hij maakt nu zulk 'n leven om dat zwijnejong. Hij wil het uitroepen van Duinkerke naar Marseille.
Verschooning, Brigadier, maar ik zou gaarne je wat vertellen. Ik hef deze historie in een boek gelezen. Het gebeurde in het hof van Keizer Karel. Een slimbroek had een kudde apen leren dansen. Hij won er vele geld mee. Alleman wilde die koddigheid zien. De keizer vroeg den kunstenaar in het hof, om daar die fijne beestjes te bewonderen. Keizer Karel, die geen dommerik was, stak wat noten in zijn beuze. Nu dansen d'apen dat het een wonder was. Maar de koning smeeft wat noten onder de bende. D'apen, zonder wachten, scheurden hun maskermuilen en purperen mantels en vochten om de noten te krijgen. Pennynckenaer slacht dien aap. Uitwendig wil hij van geen eigen baat horen. Maar ziet hij wat geld te winnen, dan toont hij zijn waar aangezicht.

BRIGADIER - Hola ventje! je moet je tong wat houden!

HAESBAERD - Brigadier, ik naam een zwijn, een zwijn en een aap, een aap. Nu wat anders! Met welk recht deed Wouters hier huiszoek?

BRIGADIER - Als raadsheer van de gemeente.

HAESBAERD - Hij heeft dat recht niet.

BRIGADIER - Waarom?

HAESBAERD - Hij is raadsheer op de gemeente Wulverdinge.

BRIGADIER - Staat dit huis niet op Wulverdinge?

HAESBAERD - Geenszins, Brigadier, maar op Volkerinckhove. D'ander kant van de straat is Wulverdinge.

BRIGADIER - Mijnheer Wouters wist dat misschien niet, omdat het een nieuw huis is.

HAESBAERD - Het kan zijn. Maar zie! ik kan U altegader vervolgen, ik en Boterdroog. Je breekt in, bij nacht, in een herberg waar ik mijn kost neem. Och! gebeurde 't eertijds, ik wist wat doen; maar vandaag, met dat gouvernement !...

BRIGADIER - Laat het gouvernement gerust, of je weet rechtuit met wien je te doen hebt.

HAESBAERD - Ja, maar dat belet niet te zien, dat men alle dagen 't een of 't ander recht afneemt.
(Gerucht aan de deur).

DERDE TOONEEL.

(De vorigen. Gaesbeck komt binnen).

GAESBECK - Is de boer hier niet met Haesbaerd?

PENNYNCKENAER – Waarom?

GAESBECK - Ik ben ter dood verlegen. De zeug is bezig met haar jongen op t'eten. Het gerucht in het stal was zoo groot, dat ik wakker schoot. Wat zal ik doen?

HAESBAERD - Moest een helsch gerucht zijn, om je wakker te maken.

GAESBECK - Twee jongen zijn al opgegeten en er ligt nog een dood. De zeug schijnt verwoed, lijk een hond. Ik durf niet derbij gaan.

HAESBAERD - Hoor je dat, brigadier? Wie heeft er nu gelijk? Scheur al je papieren en verblijd je dat ik geen proces doe maken tegen Pennynckenaer, dien dommen vent van Crochte. Het spreekwoord zegt: "De gierigheid bedriegt de wijsheid".